

Reis : Maarif Vekili Dr. Reşit Galip Bey

Âzalar: Ahmet Cevat, Besim Atalay, Celâl Sahir, Hamit Zübeyr,
Hasan Âli, İbrahim Necmi, Ragıp Hulûsi Beyler.

R U Z N A M E

I.- 1/3/933, 7-8/3/933 ve 8/3/933 zabıtları.

II.- Gelen kâğıtlar :

A) T.T.F.Cemiyetinin 2 mektubu.

B) İstanbulda avukat Rüstem Kemal Beyin mektubu.

C) Burdur Valiliğinin mektubu.

Ç) Halk Fırkasının mektubu (halk hatiplerine verilecek Öz Türkçe isim)

III.- Lengüistik - Filoloji kolunun takriri.

IV.- Neşriyat kolunun takriri.

V.- Kitaplardan ıstılah derleme Komisyonunun raporu.

VI.- Umumî Kâtipliğin teklifleri.

A) Anket neticeleri için teşkilat.

B) Lisanıyatçı Marr ve Samoiloviç'in gelmeleri.

C) Velet Çelebi Beyin Osmanlıcadan Türkçeye lûgati.

Ç) Kâtip meselesi.

I.- I/3/933, 7-8/3/933 ve 8/3/933 zabıtları okunup kabul edildi.

II.- Gelen kâğıtlar :

A) T.T.T.C. reisliğinin II/3/933 tarihli ve 108 sayılı mektubu okundu.

KARAR: Birlikteki, bazı mecmuaların adlarını gösterir liste kollara gösterilerek çalışmalarını için faydalı olacaklar varsa abone olunacaktır.

B) T.T.T.C. reisliğinin II/3/933 tarihli ve 109 sayılı mektubu okundu.

KARAR: Birlikte gönderilen Salim Rasim imzalı ve (İslâv ve Arap illerinde Oğuz sözleri) adlı tetkik, tetkik edip mütalâasını bildirmek üzere Etimoloji koluna havale edildi.

C) İstanbulda avukat Rüstem Kemal Beyin II/3/933 tarihli mektubu okundu. (Merhum Nurettin Mustafa Beyin Kamusu Türkiyi esas ittihaz ederek " Ç " harfine kadar tertip ettiği Türkçe lûgatin alınmasına dair)

Gerek bu lûgat, gerek Nurettin Mustafa Beyin kalmış başka kitapları hakkında yapılan teşebbüsler Reislik tarafından izah olundu.

KARAR: Rüstem Kemal Beye cevap yazılarak teşekkür olunacak, yapılan teşebbüslerden bahsiyle merhumun oğlunun bu millî işe gösterdiği alâkasızlık izah edilecektir. Nurettin Beyin kitaplarından British Museume satılan kitapların bir listesi tedarik olunmak üzere teşebbüste bulunulması Maarif Vekilliğine yazılacaktır.

Ç) Burdur Derleme Heyeti Reisliğinin 9/3/933 tarihli ve 21 sayılı mektubu okundu. (Vilâyette henüz Halkevi açılmadığından Türk Dili Tetkik Cemiyeti Vilâyet merkezini teşkil etmek üzere seçilen zatlerin ad ve hüviyetleri bildirildiğine dair)

KARAR: Bu seçmenin tasvip edildiği bildirilecektir.

D) Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumîliğinin I/3/933 tarihli ve 7/3884I sayılı halk hatiplerine öz Türkçe bir isim bulunmasını isteyen mektubu geçen toplanmada okunmuş ve âzalar

tarafından bulunacak karşılıklar arasında seçme yapılmak bu toplanmaya bıtakılmıştı.

KARAR: Ruşen Eşref Beyin geçen toplanmada teklif ettiği "sözen" kelimesi reye konularak söz kökünden geldiğinden, bu lâhika ile kıyaslanarak başka kelimeler de dilde bulunduğundan ve kelime sözçen şeklinde çok söz söyliyem manasına kullanıldığı Radlofta yazılı olduğu gibi halâ Başkurtlarda ve Kazak-Kırgızlarda sözçen kelimesinin çok ve iyi söz söyliyem manasına kullanılmakta olduğu Abdülkadir Bey tarafından teyit edildiğinden muvafık görüldü. Karar Fırka Kâ-tibi Umumiliğine yazılacaktır.

III.- Lengüistik-Filoloji kolunun tavriri okundu.

(Charles F. Jean'nın Les Hyksus sont-ils les inventeurs de l'alphabet-Extrait de la Revue Syria, 1928, Paris-Paul Geutner, Rue Jacob VI 1928; Prof. Bergsträsser tarafından yazılmış Zeitschrift d. deutschen Morgenl. Ges 1918. Kitaplarının ısmarlanması ve bunlardan birincisinin istenilmesi hakkında.)

KARAR: (Les Hyksus sont-ils les inventeurs de l'alphabet) kitabı önce ısmarlanmıştır. Diğerleri Türkiyat İnstitüsünden istenecek ve satın alınmak lâzım gelirse ileride karar verilecektir.

IV.- Neşriyat kolunun tavriri.

(Anket işleri hakkında)

KARAR: Umumî Kâtipliğin teklifleri kısmında yazılıdır.

V.- Kitaplardan İstilah Derleme Komisyonunun raporu okundu.

(Çalışma usullerini ve taranacak lûgatler isimlerini bildirmektedir).

Bu rapor üzerine uzun müzakere oldu. Lûgat-İstilah kolu Başı Celâl Sahir Bey istilahlar ihtisas bölüklerinin bugün kullanılmakta olan kelimelerden öz Türkçe kelimeleri bulmak yolunda çalışmalarını mümkün ve muvafık olduğundan Derleme kolunca hazırlanan bu türlü kelime fişlerinde yapıldığı gibi bulunacak istilahların Osmanlıcadan Türkçeye olarak fişlere geçirilmesi, lûgatlerin muayyen istilah grupları bakımından bir kere taranıp sonra yine baştan başlayarak başka istilah grupları için taranması ve böyle bir kaç kere devir yapılması çok çalışma ve vakit ziyanına sebep olacağından bir kere de her kelimenin bütün istilahî manalarına göre tetkik edilerek ilerilemek daha uygun olacağını ve taranacak lûgatler

arasında ehemmiyet itibariyle bir sıra gözetilmekle beraber mühim bazı lûgat kitaplarının da ilâvesi lâzım geleceğini ileri sördü ve fişlerde mutlaka memba lûgatin sahife numarası işaret edilmesini istedi.

Reis Bey müderris Halil Nimetullah Beyin "Kamusu Türkî"deki istilâh mahiyetindeki kelimeleri taramakta olduğunu, ^{Şerâfî'nin İsmi} ~~Reis Bey~~ Bey Köse Raif Paşa zade Fuat Beyin idare istilâhları ve memurluk ünvanları hakkında tetkiklerde bulunduğunu haber vererek bu çalışmalardan da istifade olunmasını teklif ettiler.

KARAR: İleride yapılacak tecrübeye göre en muvafık görülecek çalışma yolu Komisyonca tesbit edilmek üzere şimdilik verilen iş bölümü cetvelinde gösterilen kitaplardan derlenmeye başlanmış olan idare ve siyasete ^{ve askerliğe} dair sözlerin çıkarılmasına devam olunacaktır.

Her kitaptan çıkarılacak sözcükler lûgatçe halinde bastırılacak ve ihtisas bölüklerine de dağıtılacaktır. Divanî Lûgat-ı Türkî taranırken Brokelman'ın kitabı esas tutulacak ve ~~onda~~ her kelimenin sırasında gösterilen sahife numaralara tesbit edilecektir. Taranacak lûgatler arasında Meninski lûgatiyle Lehçei Osmani ve Ragıp Hulusi Bey tarafından alfabetik sıraya konulan Orhon abideleri Lûgatçesi de ilâve olunacaktır.

Halil Nimetullah Beyle mektuplaşarak Kamusu Türkî'yi taramada takip olunacak yola dair direktif verilecek ve o halde iş bölümü cetvelinde Kamusu Türkî'yi taramaya üstüne alan âza bununla meşgul olmayacaktır.

Köse Raif paşa zade Fuat Bey'e de mektup yazılarak derlediği kelimeleri göndermesi rica edilecektir.

Yine iş bölümü cetvelinde taranacağı gösterilen Kamus tercümesinin bir kısmı Hasan Fehmi Bey tarafından yalnız muayyen istilâhlar bakımından değil, içindeki bütün öz Türkçe kelimeler derlenmek suretiyle taranmış ve fişlere geçirilmiş olduğundan gerek bunlardan ^{çıkartarak} Derleme kolunda mevcut buna benzer hazır malzemedan istifade olunacaktır.

VI.- Umumî Kâtipliğin teklifleri.

A) Anket işi.

Açılan kelime anketine gelecek cevapları tasnif işi için teşkilât yapılması hakkında Umumî Kâtipliğin teklifi dinlenildi. Buna dair Neşriyat kolunun tahriri okundu ve şifahî izahları dinlenildi.

Bu işin Hâmi Reis Hazretlerinin emirleri dairesinde daha etraflı yapılması, iyi ve çabuk neticelendirmesi için alınması lâzım tedbirler üzerine konuşuldu.

KARAR: Arapça ve farsça kelimelerin öz Türkçe karşılıkları işiyle uğraşmak üzere Umumi Merkez Heyeti reisinin reisliği altında bir Heyet teşkil edildi. Bu Heyet âzaları Gramer-Sentaks kolunun başı Ahmet Cevat, Derleme kolu başı Ragıp Hulûsi Beylerle Etimolojî kolu âzası Naim Hazım, Lûgat-İstilah kolunun lûgat merkezi âzası Abdülhak Şinasi, Enis Behiç, Fazıl Ahmet, Lûtfi Müfit ve aynı kolun istilah kısmı Dil İlimleri Mühtesas bölümü âzası Kemalettin Kâmi Beylerdir.

Bu Heyet gazetelerde açılan kelime anketine gelecek cevaplar da yazılı karşılıklarla beraber Derleme Heyetlerinden gelen öz Türkçe kelimelerin arapça ve farsça hangi kelimelere karşılık olduklarının ve Derleme kolunca kitaplardan çıkarılarak karşılıklarıyla birlikte hazırlanmış fişlerin tetkiki ile uğraşacak ve bütün bu tetkikler neticesinde her arapça farsça kelimenin delâlet ettiği türlü mefhumları anlatmağa yarar, bulunmuş öz Türkçe karşılıkları tesbit ederek Osmanlıcadan Türkçeye bir kılavuz kitabı hazırlıyacaktır.

Bu Heyetin emrinde çalışmak üzere ayda yüzer lira ücretle dört kâtip alınması muvafık görülmüş ve önce Cemiyete hizmet istemek üzere müracaat edenlerden İhsan, Dehri, Mücteba, Nebil Beyler seçilmiştir. İhsan Bey daktilografi bildiği için makinede yazmak işini üstüne alacaktır.

Ankete gelecek cevapları ilân olunacak kelime listelerine göre dosyelere ayırma ve kelimeye gelen karşılıkları bastırılacak cetvellere sıra ile geçirme ve bu suretle Heyetin tetkikine hazırlama işini Naim Hazım Bey idare edecek ve emrindeki kâtipler buna çalışacaktır.

Her kelime listesi için cevap bekleme müddeti on beş gündür. Bu müddet geçer geçmez sıralama yapılacak ve sonradan gelen cevap olursa ayrıca cetveline ilâve edilecektir.

Yukarıda sayılan başka işler için Heyet ilk toplanmasında bir iş bölümü yapacaktır.

İçinde anket cevabı bulunan kısımların bütün gazetelerden kesilip dikkatle ayrılarak gönderilmesi Matbuat Müdürü ^{Lügânet}teki- den yazılacaktır.

Neşriyat kolu bütün gazetelerin birer nüshasını Cemiyete göndermesini, anket cevaplarından basılmıyan ve ya hülâsa şeklinde basılıp artan kısımların da mutlaka Cemiyete yollanılmasını Ajans vasıtasıyla tamim edilecektir.

Bu tedbirler alınmakla beraber ~~16~~ 16 Marttan itibaren her gün altı İstanbul gazetesi satın alınacaktır.

Heyet tarafından tetkik olunup hazırlanacak karşılıklar Umumî Merkez Heyetine gelecektir.

B) Lisaniyatçı Marr ile Türkiyatçı Samoiloviç'in Ankaraya gelmeleri.

KARAR: Bir kaç gün sonra Ankaraya gelecek olan bu zatlerle temas olunarak kendi sahalarında çalışmalarına rehber olan ana prensipler hakkında fikir müdavelesi yapılacaktır. lüzum görülürse kendi mevzularını dahilinde konferans vermeleri rica ve temin olunacaktır.

C) Veleo Çelebi Beyin Osmanlıcadan Türkçeye tettiip ettiği Lûgatçe.

KARAR: Eski Dil Encümeni zamanında (Lâzım^{ess} tutularak yapılan lûgate yaramak üzere hazırlanmağa başlanmış olduğu Celâl Sahir Bey tarafından bildirilen ve sonra da devam olunduğu anlaşılan bu lûgatçe kendisinden istenilerek ilk tetkiki yapılmak için Lûgat - İstilah koluna havale edilecek ve oradan alınacak mütalâaya göre neşri^{ya} alınacak yahut istifade edilmek üzere Kitaplardan istilah tarama Komisyonuyla Anket Komisyonuna verilecektir.

Ç) Van Mebusu merhum Tefvik Beyin Divanü Lûgat^{ettürk} tercümesi.

KARAR: Bu eserin ^{merhumunun} mirasçılarında iki yüz liraya satın alınabileceği öğrenildiğinden, eski kararı tadilen, bu fiata satın alınması ve bir sureti çıkarılıp Muallim Kilisli Rifat ve Caferoğlu Ahmet Beylerin çalışmalarında istifade olunmak üzere gönderilmesi muvafık görülmüştür.

D) Alınacak Kâtip işi.

KARAR: İzmirde muharrirlik etmekte olan Kemalettin Şükrü Bey yüz yirmi lira aylıkla kâtipliğe alınacaktır. Kendisine bir mektup yazılarak göreceği vazife ve alacağı aylık bildirilecek ve telgrafla cevap vermesi istenilecektir. Kabul ettiği takdirde kendisine ayrıca elli lira yol parası gönderilecektir.